

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/117/2005

ZALEŻNOŚĆ PEŁNOLETNICH DZIECI OD RODZICÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

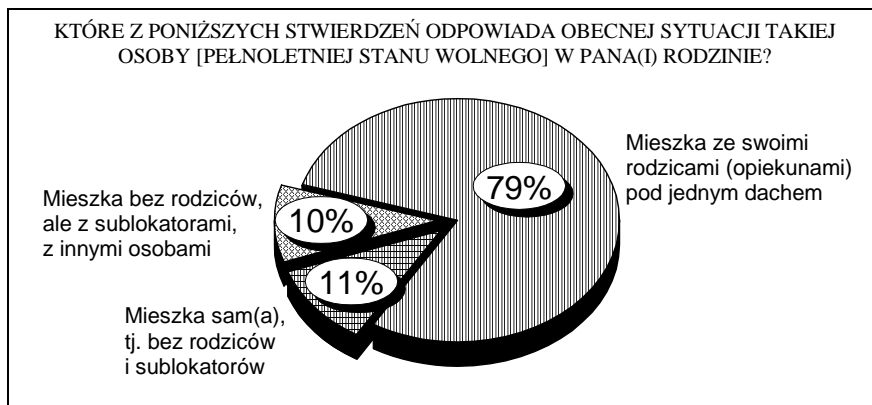
WARSZAWA, LIPIEC 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

- ◆ W ponad połowie polskich rodzin (55%) są osoby pełnoletnie, które nie wstąpiły w związek małżeński. Co druga taka osoba nie przekroczyła jeszcze 24 roku życia, a co trzecia ma od 25 do 34 lat.
- ◆ Zdecydowana większość (79%) pełnoletnich osób stanu wolnego (niezamężnych, nieżonatych) mieszka ze swoimi rodzicami pod jednym dachem, oddzielnie - tylko jedna piąta (21%). Co dziewiąty (11%) z tej grupy to typowy „singel”, natomiast pozostali (10%) mieszkają bez rodziców, ale w towarzystwie sublokatorów lub innych osób.

- ◆ Główną przyczyną lokalowego uzależnienia ludzi młodych, tj. mających nie więcej niż 24 lata, od swoich opiekunów jest kontynuowanie nauki. Inaczej sprawa przedstawia się wśród osób mających od 25 do 54 lat - w tej grupie przeważają względy ekonomiczne. Wygoda, przywiązanie emocjonalne, ale też opieka nad rodzicami to główne powody, dla których osoby stanu wolnego w wieku 55 lat i więcej dzielą z nimi mieszkanie.
- ◆ Większość badanych (61%) uważa, że pomoc rodziców jest dzieciom zawsze potrzebna. Są jednak i tacy, którzy sądzą, że istnieje pewna granica w pełnieniu powinności rodzicielskich. Dominują wśród nich ci (27% wskazań), którzy deklarują wspieranie swoich pociech do momentu zdobycia przez nie zawodu i podjęcia pracy. Nieliczni oferują pomoc swoim dzieciom do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności (4%) czy też do chwili wyprowadzenia się z domu (4%) lub zawarcia związku małżeńskiego (3%). Jedna osoba na sto uzależnia pomoc swoim dzieciom od potrzeb wnuków.

Trwający od lat proces „demokratyzacji” życia rodzinnego zapoczątkował poważne zmiany w strukturze podstawowej komórki społecznej. Jednym z aspektów owych przemian jest dziś społeczny awans dziecka, wyznaczony przejściem z peryferii życia rodzinnego w centrum wartości rodzinnych. Szczególną troską objęte zostały psychiczne potrzeby potomstwa, prawo do rozwoju, a zwłaszcza warunki prawidłowego rozwoju¹. Tego typu orientacja - nastawiona na zaspokojenie potrzeb dziecka - wydłużyła zarówno okres wychowywania, kształcenia potomstwa, jak i czas zależności od rodziców.

Ilu młodych Polaków pozostaje dzisiaj pod opieką rodziców? Dlaczego i jak długo korzystają z ich pomocy? Wreszcie jaka jest - społecznie akceptowalna - granica wieku, po przekroczeniu której młodzi powinni się usamodzielnic? Na te pytania szukaliśmy odpowiedzi w naszym sondażu².

DANE SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

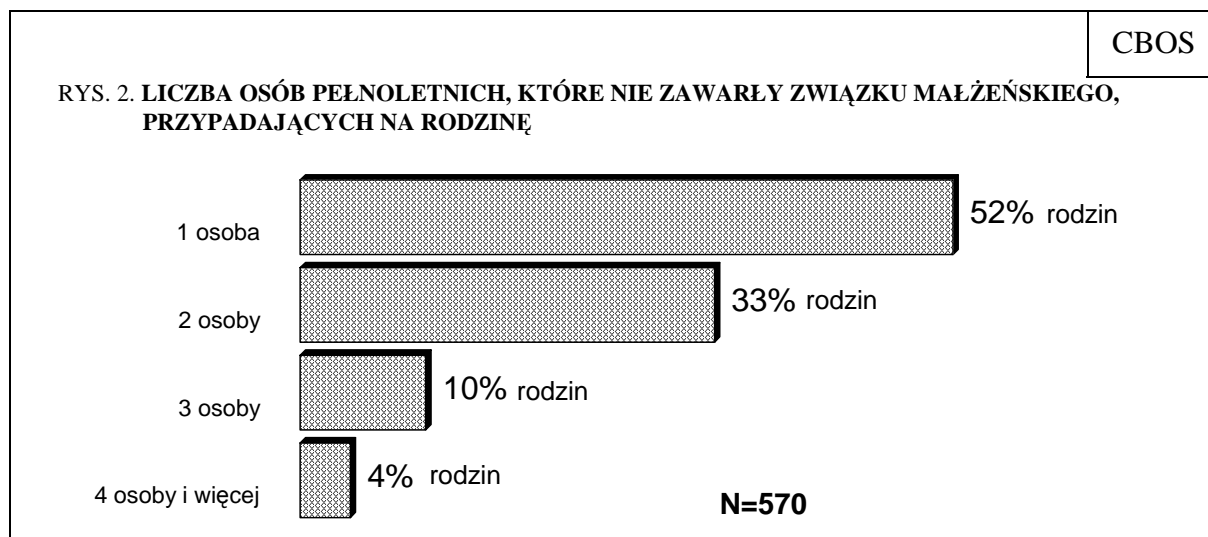
Ponad połowa respondentów (55%) deklaruje, że w ich najbliższej rodzinie są osoby pełnoletnie, które nie wstąpiły w związek małżeński.

Przeważają rodziny (52%), w których jest przynajmniej jedna taka osoba. W co trzeciej rodzinie (33%) są dwie osoby stanu wolnego, a w co dziesiątej - trzy. W czterech rodzinach na sto są co najmniej cztery osoby w wieku dojrzałym, które nie zawarły związku małżeńskiego.

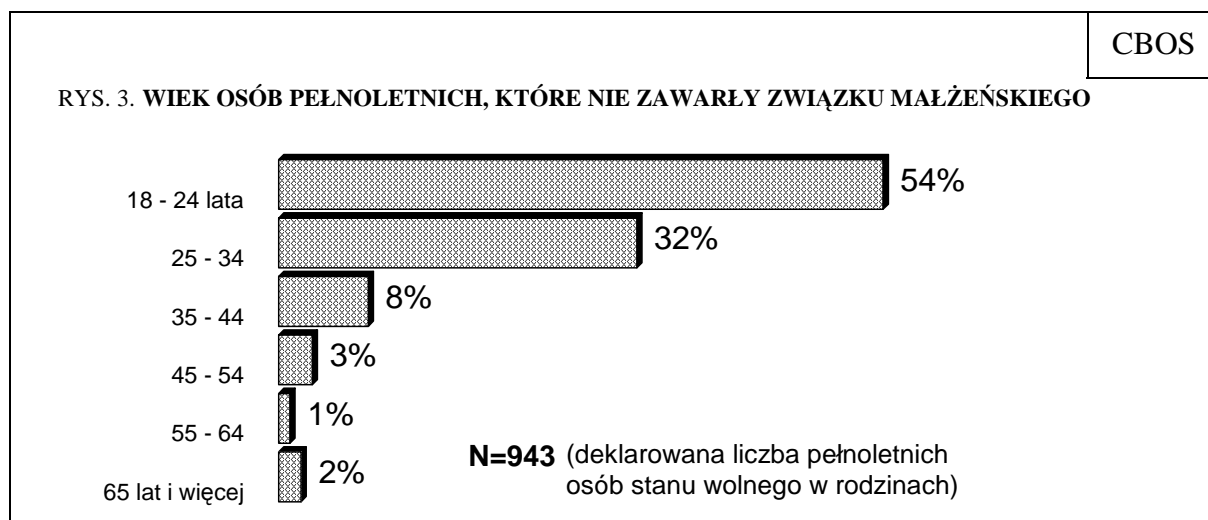
¹ Zob. F. Adamski, *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków 2002, Wydawnictwo UJ.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (181) zrealizowano w dniach 3-6 czerwca 2005 roku na liczącej 1037 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

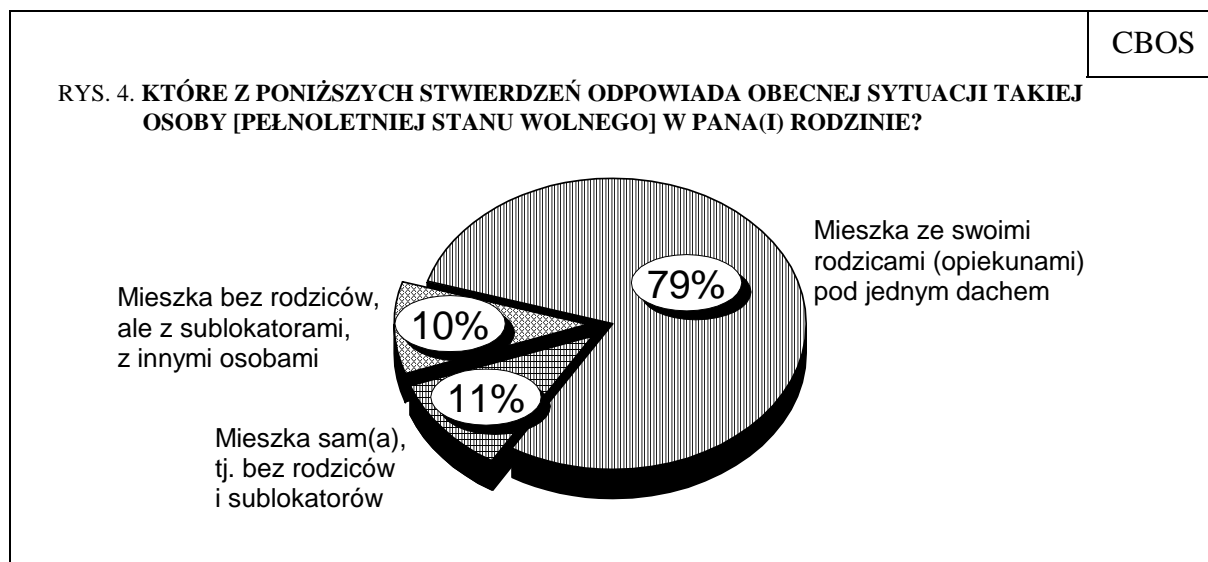
Reasumując: na każdą polską rodzinę przypada średnio jedna osoba pełnoletnia, która nie zawarła związku małżeńskiego.

Ponad połowa (54%) osób pełnoletnich stanu wolnego (niezameężnych i niezonatych) nie przekroczyła jeszcze 24 roku życia, a jedna trzecia (32%) nie ukończyła 34 lat. Nieliczni z tej grupy (6%) mają 45 lat i więcej.

Niespełna dwie piąte takich osób (38%) to uczniowie i studenci. Taką samą liczebnie grupę (38%) stanowią też pracujący. Co piąty Polak, który ukończył osiemnaście lat i nie zawarł związku małżeńskiego (18%), jest dzisiaj bezrobotny. Tylko nieliczni (6%) wymagają stałej opieki lub nie pracują z innych powodów.

Zdecydowana większość osób pełnoletnich stanu wolnego (79%) mieszka ze swoimi rodzicami pod jednym dachem, oddzielnie - zaledwie jedna piąta (21%). Co dziewiąty (11%) z tej grupy to typowy „singel”, pozostali (10%) mieszkają bez rodziców, ale w towarzystwie sublokatorów lub innych osób.

Jak wynika z naszych badań, większość mieszkających z rodzicami pełnoletnich osób, które nie zawarły związku małżeńskiego (60%), to młodzi ludzie w wieku 18-24 lata. O połowę mniej takich osób (29%) ma od 25 do 34 lat. Co dziewiąty Polak stanu wolnego, który nadal mieszka z rodzicami bądź opiekunami, ukończył 35 lat.

Z dala od rodziców, ale w towarzystwie innych, mieszkają głównie panny i/lub kawalerowie, którzy nie przekroczyli 34 roku życia (84%), rzadziej osoby mające 35 lat i więcej (16%).

Wyraźna większość „singli” w naszym kraju to ludzie młodzi, co najwyżej 34-letni (67%), w tym *gros* stanowią osoby mające od 25 do 34 lat (47%). Jedna piąta obywateli stanu wolnego mieszkających samotnie (20%) ma od 35 lat do 44 lat.

Tabela 1

Które z poniższych stwierdzeń odpowiada obecnej sytuacji takiej osoby w Pana(i) rodzinie?	Osoby pełnoletnie, które nie zawarły związku małżeńskiego według wieku					
	18 - 24 lata	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55 - 64	65 lat i więcej
	w procentach					
Mieszka ze swoimi rodzicami (opiekunami) pod jednym dachem	60	29	5	3	1	2
Mieszka bez rodziców, ale z sublokatorami, z innymi osobami	41	43	12	3	0	1
Mieszka sam(a), tj. bez rodziców i sublokatorów	20	47	20	6	4	3

Pełnoletni Polacy stanu wolnego, mieszkający pod jednym dachem z rodzicami to głównie uczniowie i studenci (42%). Co trzeci (33%) w tej grupie jest aktywny zawodowo, co piąty (22%) nie ma zatrudnienia, a więc pozostaje na utrzymaniu rodziców. Zaledwie 3% stanowią emeryci i/lub renciści.

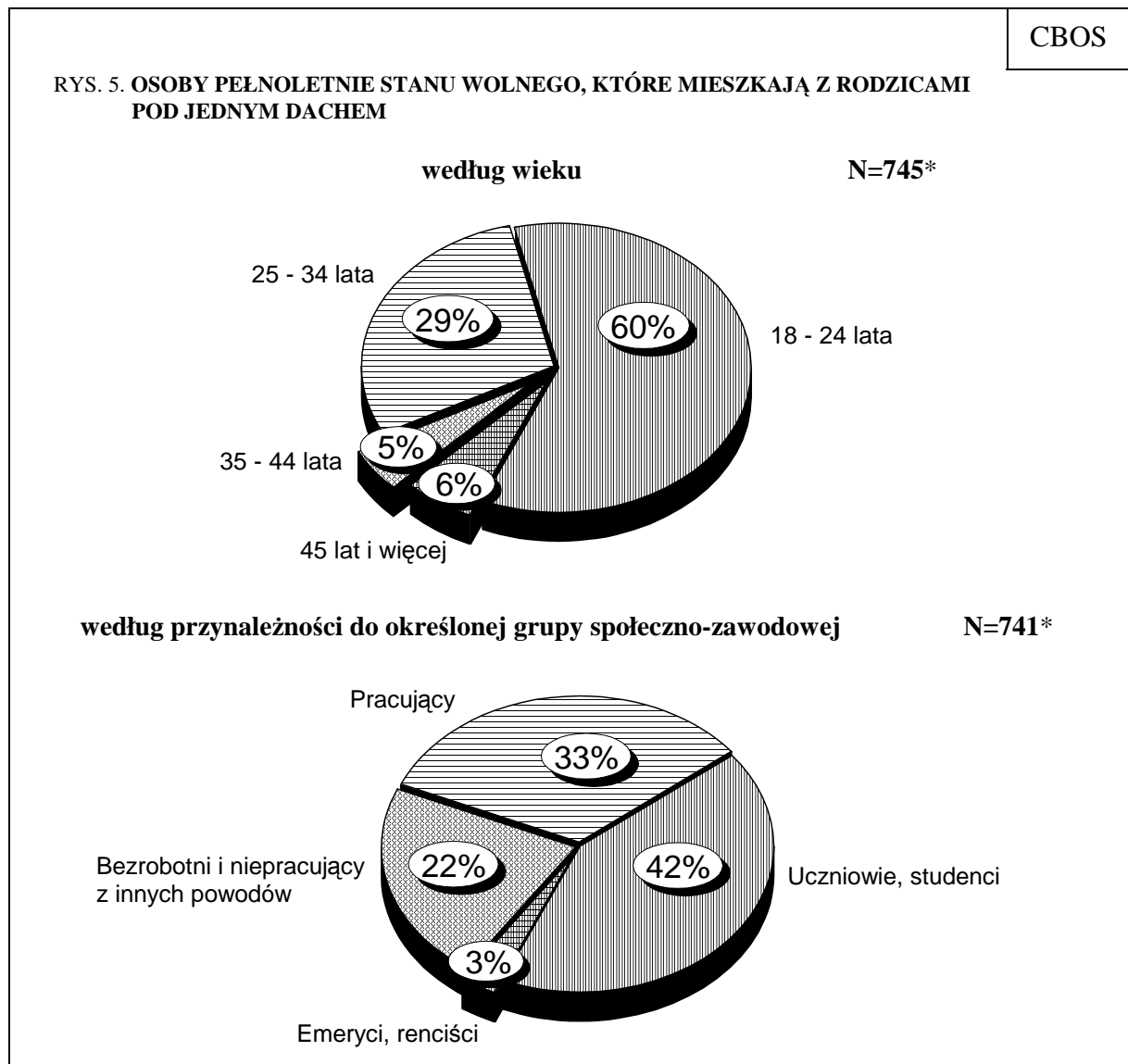
Wśród pełnoletnich osób niezamężnych, niezonatych, które mieszkają z sublokatorami, ponad połowę (52%) stanowią pracujący. Podobnie jest w grupie „singli”, tyle że zatrudnieni stanowią relatywnie liczniejsze grono (62%).

Tabela 2

Które z poniższych stwierdzeń odpowiada obecnej sytuacji takiej osoby w Pana(i) rodzinie?	Osoby pełnoletnie, które nie zawarły związku małżeńskiego według przynależności do grupy społeczno-zawodowej				
	uczniowie, studenci	pracujący	bezrobotni	niepracujący z innych powodów	renciści, emeryci
	w procentach				
Mieszka ze swoimi rodzicami (opiekunami) pod jednym dachem	42	33	20	2	3
Mieszka bez rodziców, ale z sublokatorami, z innymi osobami	30	52	15	2	1
Mieszka sam(a), tj. bez rodziców i sublokatorów	13	62	14	7	4

Z naszych badań wynika, że większość pełnoletnich, którzy nie zawarli związku małżeńskiego, nadal mieszka z rodzicami. Należy podkreślić, że są to głównie ludzie młodzi (w wieku od 18 do 24 lat), uczący się lub studiujący. Jak widać, ukończenie przez młodzież 18 roku życia nie zwalnia rodziców - mimo prawnych możliwości - od finansowego jej

wspierania. Dbałość opiekunów o warunki prawidłowego rozwoju potomstwa i jego zawodową przyszłość wiąże się już z zapewnieniem nie tyle ogólnego wykształcenia, ile edukacji na wyższym poziomie.

* Deklarowana liczba osób pełnoletnich stanu wolnego w rodzinach

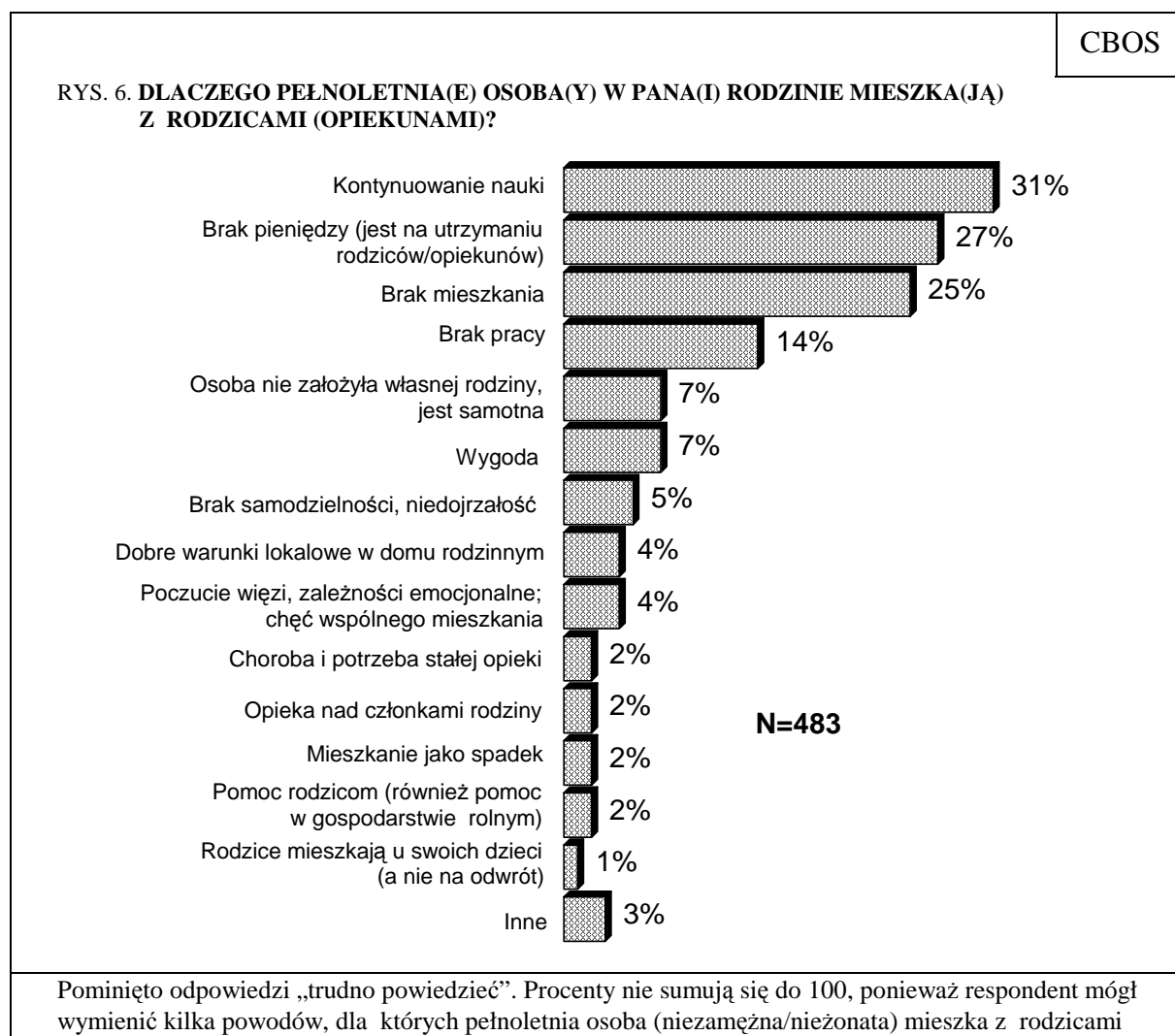
Czy faktycznie nauka jest głównym powodem, dla którego młodzi ludzie odraczają moment usamodzielnienia się? Czy może są też inne przyczyny, dla których mieszkają oni z rodzicami pod jednym dachem?

DLACZEGO PEŁNOLETNI POLACY MIESZKAJĄ Z RODZICAMI?

Respondentów, w rodzinach których pełnoletnie dzieci nadal mieszkają z rodzicami, poprosiliśmy o samodzielne wymienienie przyczyn tego stanu.

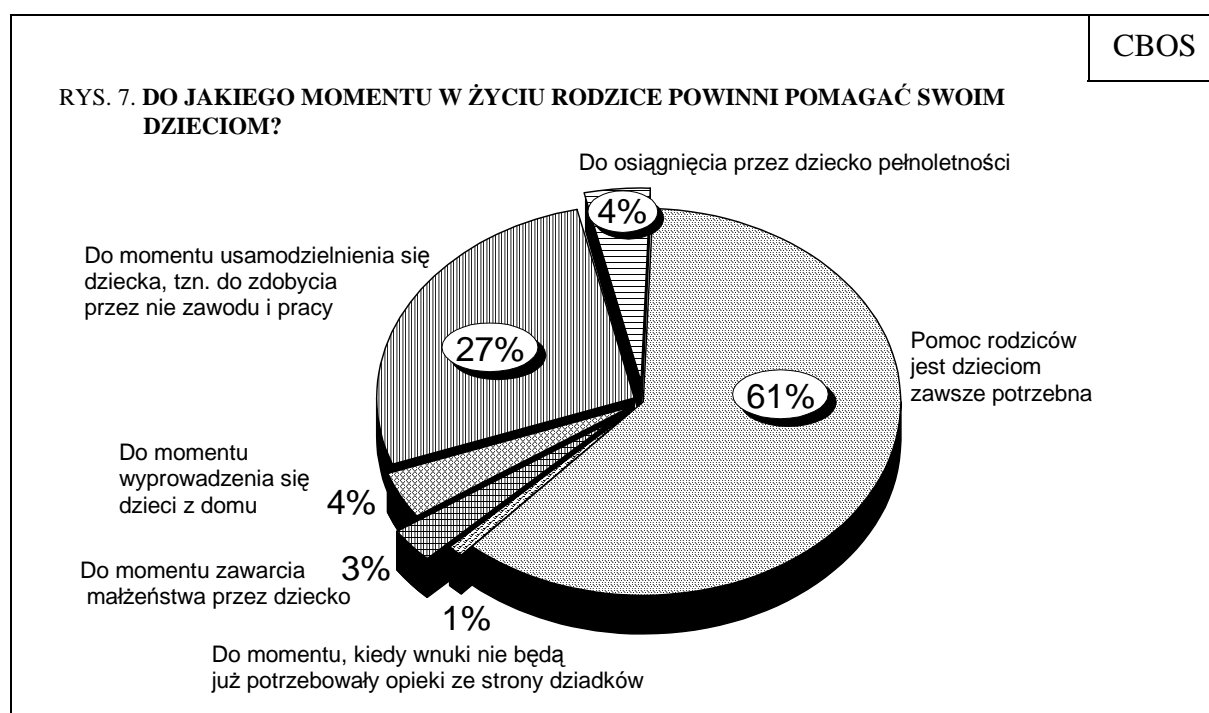
Nauka (w szkole średniej lub wyższej) i związane z nią obowiązki to powód wyjaśniający brak możliwości lokalowego usamodzielnienia się prawie jednej trzeciej pełnoletnich z omawianej grupy. (Przypomnijmy, że uczniowie i studenci stanowią 42% wszystkich osób pełnoletnich stanu wolnego mieszkających z rodzicami.) Znaczna liczebnie grupa wskazuje też jako powody zależności czynniki ekonomiczne, czyli brak pieniędzy (27%), mieszkania (25%) i pracy (14%). Założenie własnej rodziny tylko dla nielicznych byłoby przyczyną opuszczenia domu rodzinnego. Podobnie niewiele osób odsuwa start w samodzielne życie z powodu wygod lub niedojrzałości psychicznej.

Kontynuowanie nauki to główna przyczyna lokalowego uzależnienia ludzi młodych, tj. mających nie więcej niż 24 lata, od swoich rodziców lub opiekunów. Inaczej sprawa przedstawia się wśród osób mających od 25 do 54 lat - w tej grupie przeważają względy ekonomiczne. Wygoda, przywiązanie emocjonalne, ale też opieka nad rodzicami to główne powody, dla których osoby stanu wolnego w wieku 55 lat i więcej dzielą z nimi mieszkanie.

WSPIERANIE DOROSŁYCH DZIECI

Interesowała nas społeczna akceptacja (bądź jej brak) wspierania dorosłych dzieci przez rodziców. Zapytaliśmy więc ankietowanych, do jakiego momentu w życiu rodzice powinni pomagać swoim dzieciom. Z danych sondażowych wynika, iż większość Polaków (61%) uważa, że pomoc rodziców jest dzieciom zawsze potrzebna. Są jednak i tacy, którzy sądzą, że istnieje pewna granica w pełnieniu powinności rodzicielskich. Wśród nich najwięcej osób (27%) deklaruje wspieranie swoich pociec do momentu zdobycia przez nie zawodu i podjęcia pracy. Nieliczni uważają, że powinno się pomagać dzieciom do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności (4%) czy też do chwili wyprowadzenia się z domu (4%) lub zawarcia związku małżeńskiego (3%). Jedna osoba na sto uzależnia pomoc swoim dzieciom od potrzeb wnuków.

W ciągu prawie siedmiu lat³ poglądy Polaków na temat wspierania dorosłych dzieci nie uległy istotnym zmianom (odnotowane różnice mieszczą się w granicach błędu statystycznego). Co ciekawe, w porównaniu z badaniami z roku 1998 Polacy nieznacznie rzadziej uznają prawnie usankcjonowaną pełnoletność (18 lat) za moment osiągnięcia przez dziecko dojrzałości i samodzielności, czyli za cezurę w pełnieniu powinności rodzicielskich.

Tabela 3

Do jakiego momentu w życiu rodzice powinni pomagać swoim dzieciom?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	X 1998	VI 2005
	w procentach	
Do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności	7	4
Do momentu usamodzielnienia się dziecka, tzn. do zdobycia przez nie zawodu i pracy	24	27
Do momentu wyprowadzenia się dzieci z domu	4	4
Do momentu zawarcia małżeństwa przez dziecko	4	3
Do momentu, kiedy wnuki nie będą już potrzebowały opieki ze strony dziadków	2	1
Pomoc rodziców jest dzieciom zawsze potrzebna	59	61

We wszystkich grupach społeczno-zawodowych obserwujemy zdecydowane poparcie dla stałej pomocy dorosłym dzieciom (patrz aneks). Największymi orędownikami tej idei są rolnicy, badani pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych, a także osoby o najniższych dochodach *per capita* w rodzinie. Natomiast uczniowie i studenci stosunkowo częściej niż inne grupy wytyczają moment graniczny w pomocy dzieciom - czas zdobycia zawodu i znalezienia pracy. Podsumowując można powiedzieć, że Polacy nie łączą samodzielności dziecka z uzyskaniem przez nie pełnoletności. Raczej z góry zakładają, że zawsze na różne sposoby będą pomagać swoim dzieciom. Należy przypuszczać, iż chodzi tu nie tylko o pomoc finansową, ale też o wsparcie moralne, emocjonalne oraz poświęcanie dzieciom i ich rodzinom swojego czasu⁴.

³ Por. komunikat CBOS „Wychowanie dzieci w rodzinie i opieka nad nimi”, grudzień 1998.

⁴ Zob. A.W. Janke (red.), *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku: rozwój, przedmiot, obszary refleksji badań*, Toruń 2004, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.

MIĘDZY ZALEŻNOŚCIĄ A PODPORZĄDKOWANIEM

Odraczanie przez osoby pełnoletnie decyzji o lokalowym uniezależnieniu się od rodziców pociąga za sobą perspektywę permanentnej ich ingerencji w życie osobiste i podejmowane decyzje. Nadopiekuńczość dorosłych wsparta codziennym obcowaniem z pociechami opóźnia moment usamodzielnienia się dzieci, które osiągnęły pełnoletność. Jakże zatem sprawy w opinii Polaków powinny pozostawać poza kontrolą rodziców, a jakie - z racji udzielanej pomocy - leżą w obszarze przyzwolonego zaangażowania?

Zdaniem większości ankietowanych, jeśli pełnoletnie dziecko mieszka z rodzicami pod jednym dachem, to mogą oni wymagać od niego pielęgnowania rodzinnych tradycji (75%) i wpływać na jego edukację (74%). Większość badanych (67%) przyznaje też rodzicom prawo do decydowania o towarzystwie dziecka, o tym, z kim się ono spotyka. Połowa (51%) uważa, że ingerowanie rodziców w życie religijne pełnoletnich dzieci (kontrolowanie chodzenia do kościoła), jest właściwe.

Tabela 4

Czy Pana(i) zdaniem rodzice, z którymi mieszka pełnoletnie dziecko, niezamężne (nieżonate) powinni mieć wpływ na jego:	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
- uczestnictwo w rodzinnej tradycji	75 (22)	21 (6)	4
- naukę, dalsze kształcenie	74 (24)	23 (7)	3
- towarzystwo, na to, z kim się spotyka	67 (22)	31 (9)	2
- wydatki	61 (16)	35 (8)	4
- uczęszczanie do kościoła	51 (15)	45 (16)	4
- czas wolny	37 (5)	59 (19)	4
- sposób ubierania się	32 (6)	65 (21)	3
- przynależność do organizacji, stowarzyszeń	30 (6)	62 (19)	8
- wybór zawodu	27 (4)	69 (23)	4
- wybór pracy zarobkowej	22 (3)	74 (24)	4
- wybór życiowego partnera	16 (3)	80 (34)	4
- wybory polityczne	13 (2)	81 (32)	6

W tabeli zsumowano odsetki odpowiedzi: „zdecydowanie tak” i „raczej tak” oraz „zdecydowanie nie” i „raczej nie”. W nawiasach podano skrajne odsetki odpowiedzi: „zdecydowanie tak” oraz „zdecydowanie nie”

Według 59% badanych czas wolny pełnoletnich dzieci powinien pozostać poza kontrolą rodziców. Nieznacznie większe grupy wykluczają z obszaru wpływu opiekunów decyzje o przynależności do organizacji i stowarzyszeń (62%), a także styl i sposób ubierania się (65%). W opinii większości Polaków sprawy związane z karierą zawodową, pracą zarobkową powinny zależeć wyłącznie od samych zainteresowanych. Wybór życiowego partnera, jak też wybory polityczne to - według 80% ankietowanych - sprawy osobiste i indywidualne decyzje pełnoletnich dzieci mieszkających z rodzicami.

Analiza czynnikowa pozwoliła wyodrębnić dwa obszary, a zarazem rodzaje wpływu rodziców na sprawy mieszkających z nimi pełnoletnich dzieci⁵. Jeden z tych obszarów dotyczy kwestii życia codziennego, które pozwalają jedynie na doraźną kontrolę opiekunów. Drugi czynnik obejmuje sferę życiowych decyzji osób pełnoletnich, stanowiących o ich przyszłości. Ingerencja rodziców w tego typu sprawy wiąże się z chęcią podporządkowania sobie pełnoletnich dzieci, ze sterowaniem nimi, a także z kwestionowaniem ich prawa do samodzielności.

Tabela 5

Wpływ rodziców na sfery działalności pełnoletnich dzieci, jeśli mieszkają razem	Wyniki analizy czynnikowej	
	Czynnik 1	Czynnik 2
Kontrola doraźna		
- nauka, dalsze kształcenie	0,747	
- wydatki	0,747	
- towarzystwo, na to, z kim się spotyka	0,731	
- uczestnictwo w rodzinnej tradycji	0,720	
- uczęszczanie do kościoła	0,707	
- czas wolny	0,691	
- sposób ubierania się	0,598	
Kontrola stała (sterowanie)		
- wybór pracy zarobkowej		0,875
- wybór zawodu		0,853
- wybór partnera		0,794
- wybory polityczne		0,685
- przynależność do organizacji, stowarzyszeń	0,389	0,390
Całkowita wyjaśniona w modelu wariancja zmiennych wynosi 55,6%	41,6%	14%

* Decyzja o liczbie składowych pobranych do analizy została podjęta na podstawie kryterium Keisera. KMO = 0,87

⁵ W analizie czynnikowej wykorzystano metodę rotacji Oblimin. Do celów analizy odpowiedź „trudno powiedzieć” umieszczono na środku skali.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w grupie 25% ankietowanych wyrażających zdecydowaną zgodę na doraźną kontrolę pełnoletnich dzieci przez rodziców relatywnie najliczniejsze grono stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz rolnicy i pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych. Jedna czwarta respondentów deklarujących wyraźny sprzeciw wobec tego typu ingerencji to ludzie z wyższym wykształceniem, a także inteligencja i pracujący na własny rachunek poza rolnictwem.

Podobnie jest w kwestii przyzwolenia na sterowanie decyzjami pełnoletnich dzieci, jeśli mieszkają one razem z rodzicami. Nasuwa się w związku z tym wniosek, że to głównie ludzie gorzej wykształceni oraz rolnicy widzą zdecydowaną potrzebę kontroli i ingerowania w sprawy dorosłych dzieci, przeciwni zaś temu są respondenci dobrze wykształceni, inteligencja oraz pracujący na własny rachunek.

INICJACJA W „DOROSŁE ŻYCIE”

Osobną kwestię stanowi społeczne postrzeganie granicy wieku, w jakim rodzice powinni dać dziecku przyzwolenie na samodzielność, decydowanie o sposobie spędzania wolnego czasu i pełną emancypację. Inaczej mówiąc, kiedy - według opinii społecznej - dziecko może rozpocząć dorosłe życie bez nadzoru rodziców lub opiekunów. W związku z tym zapytaliśmy respondentów, ile lat musiałoby mieć ich dziecko, żeby zgodzili się na jego udział w całonocnej imprezie poza domem, samodzielny wyjazd na wakacje bez opieki dorosłych, samodzielny wyjazd na wakacje z chłopakiem/dziewczyną, samodzielne zamieszkanie, podjęcie pracy zarobkowej, zawarcie związku małżeńskiego.

W opinii przeciętnego respondenta, dziecko może wyjechać na wakacje bez opieki dorosłych średnio w wieku 18 lat. Podobnie, jeśli chodzi o samodzielny wyjazd z sympatią, całonocną zabawę poza domem czy podjęcie pracy zarobkowej. Dopiero starsze o rok - zdaniem ankietowanych - mogłoby zamieszkać oddzielnie. Przyzwolenia na zawarcie związku małżeńskiego badani skłonni są udzielić dzieciom w wieku 21 lat w przypadku chłopców i 20 lat w przypadku dziewcząt. Tylko w kwestii założenia rodziny opinie co do wieku „inicjacji” są zróżnicowane według płci⁶ i średnia wieku jest najwyższa. Poza tym większość wskazań to 18 lat, co oznacza, że w polskiej tradycji osoby osiemnastoletnie, bez względu

---

⁶ Taki wniosek wyprowadzony jest na podstawie analizy średnich wartości wieku dziecka podanych w zaokrągleniu. W istocie różnice średniego wieku usamodzielnienia się zależnie od płci dziecka wynoszą kilka miesięcy.

na płeć, uznaje się za dojrzałe do samodzielności, choć jeszcze nie do bezwzględnego uniezależnienia się (patrz odpowiedzi dotyczące zamieszkania bez rodziców oraz zawarcia związku małżeńskiego).

Tabela 6

Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, proszę powiedzieć, ile lat musiałby mieć Pana(i) syn, a ile córka, żeby Pan(i) pozwolił(a) mu (jej) na:		Wskazania respondentów dotyczące średnich wartości wieku dziecka (ogółem)	
		X 1998	VI 2005
		w latach	
- samodzielny wyjazd na wakacje bez opieki dorosłych	Syn	17	18
	Córka	18	18
- samodzielny wyjazd na wakacje z chłopakiem/dziewczyną	Syn	-	18
	Córka	-	18
- całonocną imprezę	Syn	18	18
	Córka	18	18
- samodzielne zamieszkanie poza rodziną, gdyby były takie możliwości	Syn	20	19
	Córka	19	19
- podjęcie pracy zarobkowej	Syn	-	18
	Córka	-	18
- zawarcie związku małżeńskiego	Syn	-	21
	Córka	-	20

Rozbieżności w deklaracjach ankietowanych widoczne są dopiero na poziomie szczegółowej analizy wieku dziecka, tj. odpowiedniego momentu jego „inicjacji”. Co czwarty badany (24%) zgodziłby się na samodzielny wyjazd syna na wakacje bez opieki dorosłych jeszcze przed ukończeniem przez niego 16 lat. Taką możliwość w stosunku do córki dopuszcza niespełna jedna piąta (18%). Średnio co siódmy respondent zgadza się na taki wakacyjny wyjazd dziecka dopiero po ukończeniu przezeń 20 roku życia. W opinii społecznej większe jest przyzwolenie na samodzielny wyjazd niepełnoletnich pociech na wakacje bez opieki rodziców niż na wyjazd w towarzystwie chłopaka/dziewczyny. Przypuszczalnie wynika to z faktu, że niekontrolowany czas wolny spędzany z sympatią sprzyja inicjacji seksualnej młodych. Co czwarty Polak pozwoliłby swemu dziecku na wyjazd z osobą towarzyszącą nie wcześniej niż przed ukończeniem 20 lat. Wyjście na całonocną imprezę okazuje się już mniej dyskusyjne. Jedna trzecia ankietowanych wyraża zgodę na nocne zabawy syna poza domem jeszcze przed osiągnięciem przez niego pełnoletności, natomiast w przypadku córek rodzice są nieco mniej liberalni. Blisko połowa badanych optuje za tym, żeby młodzi ludzie rozpoczynali samodzielne życie poza domem w wieku co najmniej 20 lat. Niemal tyle samo

przyzwala na uniezależnienie się dzieci od domu rodzinnego już w wieku 18 lat (w stosunku do dziewcząt wskazania są częstsze). Nie ma natomiast społecznej zgody na tego rodzaju niezależność osób niepełnoletnich od rodziców. W kwestii zawarcia związku małżeńskiego sytuacja przedstawia się tak samo. W opinii Polaków założenie własnej rodziny to poważna decyzja, która - zdaniem większości - wymaga od chłopców ukończenia przynajmniej 20 lat (w tym co siódmy pytany stawia poprzeczkę wyżej, przyzwalając na zawarcie małżeństwa przez co najmniej 25-latkę). W stosunku do córki większość respondentów wyraziłaby zgodę na założenie przez nią rodziny po skończeniu 20 lat. Osiemnastoletnia córka jest wystarczająco dorosła do małżeństwa w ocenie niemal dwóch piątych Polaków. Przyzwolenie na podjęcie pracy zarobkowej, jako główny miernik niezależności i samodzielności ekonomicznej, zasadniczo nie zależy od płci dziecka. Tylko nieliczni respondenci zgadzają się na rozpoczęcie pracy zarobkowej przez 15-latków, co czwarty zaś uważa, że młodzi ludzie powinni podejmować pracę w wieku minimum 20 lat.

Tabela 7

Ile lat musiałby mieć Pana(i) syn, a ile córka, żeby Pan(i) pozwolił(a) mu (jej) na:	Średni wiek dziecka - ogółem	15 lat i mniej	16 lat	17 lat	18 lat	19 lat	20 lat i więcej
		w procentach					
- samodzielny wyjazd na wakacje bez opieki dorosłych							
Syn	18 lat	9	15	13	46	4	13
Córka	18 lat	7	11	12	50	5	15
- samodzielny wyjazd na wakacje z chłopakiem/ dziewczyną							
Syn	18 lat	2	6	8	53	5	26
Córka	18 lat	1	4	8	56	6	25
- całonocną imprezę							
Syn	18 lat	5	12	14	50	4	15
Córka	18 lat	5	10	12	54	5	14
- samodzielne zamieszkanie poza rodziną, gdyby były takie możliwości							
Syn	19 lat	-	1	1	45	7	46
Córka	19 lat	-	1	1	48	7	43
- podjęcie pracy zarobkowej							
Syn	18 lat	5	9	5	50	7	24
Córka	18 lat	5	7	5	53	7	23
- zawarcie związku małżeńskiego							
Syn	21 lat	-	-	1	20	3	76
Córka	20 lat	-	-	1	36	8	56

Jeżeli porównamy opinie na temat postrzegania wieku dojrzałości życiowej ludzi młodych wyrażane w tym roku i przed kilkoma laty, możemy zaobserwować względną stabilność deklaracji. Nie ma istotnej różnicy w określaniu momentu samodzielności życiowej widzianej przez pryzmat płci dziecka, widoczne są jedynie niewielkie zmiany wskazań, które mieszczą się w granicach błędu statystycznego.

★

★

★

Globalny proces „demokratyzacji” życia rodzinnego bez wątpienia objął swoim zasięgiem również Polskę. Dzieci mają już większe prawa, większą swobodę w podejmowaniu decyzji, ale nie zawsze czują potrzebę usamodzielnienia się po uzyskaniu pełnoletności. Rodzice z góry zakładają konieczność ustawicznych świadczeń na rzecz potomstwa - i to niezależnie od wieku czy okresu rozwojowego.

Opracowała

Mariola PISZCZATOWSKA

A N E K S

Tabela 1. Do jakiego momentu w życiu rodzice powinni pomagać swoim dzieciom?
 1 - Do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności; 2 - Do momentu usamodzielnienia się dziecka, tzn. zdobycia przez nie zawodu i pracy; 3 - Do momentu wyprowadzenia się dzieci z domu; 4 - Do momentu zawarcia małżeństwa przez dziecko; 5 - Do momentu kiedy wnuki nie będą już potrzebowały opieki ze strony dziadków; 6 - Pomoc rodziców jest dzieciom zawsze potrzebna

(%)

	1	2	3	4	5	6	Liczba osób
Ogółem	4	27	4	3	1	61	1035
Płeć							
Mężczyźni	5	28	4	3	2	58	493
Kobiety	2	26	3	3	1	65	542
Wiek							
18-24 lat	3	32	3	2	2	58	151
25-34	2	24	3	2	1	69	186
35-44	3	27	3	2	1	64	169
45-54	3	25	4	5	1	62	215
55-64	8	31	4	3	0	54	126
65 lat i więcej	5	25	4	3	3	60	188
Miejsce zamieszkania							
Wieś	4	21	3	4	2	66	390
Miasto do 20 tys.	3	28	4	2	0	63	128
20-100 tys.	7	31	2	3	2	54	199
101-500 tys.	1	36	6	1	1	55	199
501 tys. i więcej mieszk.	4	24	3	3	0	66	119
Wykształcenie							
Podstawowe	6	20	2	5	1	65	301
Zasadnicze zawodowe	4	23	4	2	3	65	265
Średnie	2	34	2	3	1	58	359
Wyzsze	1	32	9	1	1	56	111
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	0	35	7	0	0	58	70
Prac. umysł. niż. szczebla	0	26	4	4	0	66	81
Pracownicy fiz.- umysł.	4	29	2	1	2	62	97
Robotnicy wykwalifikowani	3	26	3	1	1	66	85
Robotnicy niewykwalifik.	4	22	4	8	0	63	52
Rolnicy	6	14	2	3	0	76	55
Pracujący na własny rach.	0	36	6	0	0	57	27
Bierni zawodowo							
Renciści	5	29	5	5	1	56	113
Emeryci	7	25	4	2	2	60	220
Uczniowie i studenci	4	40	3	3	3	47	59
Bezrobotni	3	23	1	5	4	65	121
Gospodynie domowe i inni	2	29	2	4	0	63	55
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	1	31	2	3	1	63	143
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	1	36	5	1	3	54	69
sekt. pryw. poza rolnict.	3	26	5	1	0	65	200
prywatnym gosp. rolnym	3	18	2	4	0	73	64
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	5	17	2	2	1	73	145
301-500	1	28	3	4	1	63	196
501-900	5	28	3	1	2	61	260
901-1200	3	29	4	2	3	59	77
Powyżej 1200 zł	5	36	7	3	0	50	51
Ocena własnych war. mater.							
Złe	6	22	3	5	2	63	346
Średnie	3	27	3	2	1	64	442
Dobre	2	34	4	2	1	56	246
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	11	20	3	2	3	61	93
Raz w tygodniu	3	28	2	4	1	62	520
1-2 razy w miesiącu	2	30	5	2	1	61	155
Kilka razy w roku	4	28	5	2	1	59	168
W ogóle nie uczestniczy	4	24	5	2	2	63	100
Poglądy polityczne							
Lewica	6	30	7	3	2	53	159
Centrum	4	28	2	3	3	60	277
Prawica	4	27	4	3	1	62	264
Trudno powiedzieć	3	24	3	4	0	66	335

Tabela 2. Przyzwolenie na **kontrolę doraźną** rodziców nad sferami działalności pełnoletnich dzieci, jeśli mieszkają razem z nimi

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Liczba osób
Ogółem	25	25	25	25	1035
Płeć					
Mężczyźni	22	24	28	27	493
Kobiety	28	26	22	23	542
Wiek					
18-24 lat	18	24	28	31	151
25-34	22	18	29	30	186
35-44	30	26	20	23	169
45-54	28	25	27	20	215
55-64	26	30	24	19	126
65 lat i więcej	26	26	22	26	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	27	26	22	25	391
Miasto do 20 tys.	29	29	24	19	128
20-100 tys.	25	24	23	28	199
101-500 tys.	22	23	29	26	199
501 tys. i więcej mieszk.	21	22	34	23	118
Wykształcenie					
Podstawowe	26	28	24	22	302
Zasadnicze zawodowe	28	26	23	24	264
Średnie	23	25	26	26	359
Wyższe	24	13	30	33	111
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	17	27	28	70
Prac. umysł. niż. szczebla	20	27	32	22	81
Pracownicy fiz.- umysł.	23	20	30	27	97
Robotnicy wykwalifikowani	21	29	24	25	85
Robotnicy niewykwalifik.	28	28	17	27	52
Rolnicy	44	17	17	22	55
Pracujący na własny rach.	23	23	23	31	27
Bierni zawodowo					
Renciści	25	31	21	24	113
Emeryci	27	26	24	23	220
Uczniowie i studenci	20	27	24	29	59
Bezrobotni	20	22	31	28	121
Gospodynie domowe i inni	29	24	26	21	55
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	24	20	27	29	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	27	29	27	17	69
sekt. pryw. poza rolnict.	21	26	26	27	200
prywatnym gosp. rolnym	41	22	17	20	64
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	29	26	26	19	145
301-500	23	24	26	27	196
501-900	23	32	24	21	259
901-1200	30	20	23	26	77
Powyżej 1200 zł	20	19	35	27	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	25	23	24	345
Średnie	25	24	26	25	443
Dobre	23	25	26	26	246
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	32	30	14	24	93
Raz w tygodniu	30	25	22	22	519
1-2 razy w miesiącu	21	24	27	28	155
Kilka razy w roku	18	23	33	25	168
W ogóle nie uczestniczy	12	20	36	33	100
Poglądy polityczne					
Lewica	24	24	29	22	159
Centrum	28	23	21	27	276
Prawica	22	30	26	23	264
Trudno powiedzieć	26	23	26	26	336

Tabela 3. Przyzwolenie na **kontrolę stałą** (sterowanie) rodziców nad sferami działalności pełnoletnich dzieci, jeśli mieszkają razem z nimi

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Liczba osób
Ogółem	29	21	25	25	1035
Płeć					
Mężczyźni	30	20	23	27	493
Kobiety	27	23	27	23	542
Wiek					
18-24 lat	17	23	29	31	151
25-34	23	25	29	23	186
35-44	30	18	29	23	169
45-54	29	22	20	29	215
55-64	26	16	29	29	126
65 lat i więcej	43	23	17	17	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	30	22	24	24	391
Miasto do 20 tys.	29	13	29	28	128
20-100 tys.	27	24	23	26	199
101-500 tys.	26	26	27	21	199
501 tys. i więcej mieszk.	30	17	23	29	118
Wykształcenie					
Podstawowe	34	23	21	22	302
Zasadnicze zawodowe	27	20	29	24	264
Średnie	26	21	26	27	359
Wyższe	27	21	23	29	111
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	21	22	31	70
Prac. umysł. niż. szczebla	17	28	25	30	81
Pracownicy fiz.- umysł.	23	24	30	23	97
Robotnicy wykwalifikowani	31	22	23	24	85
Robotnicy niewykwalifik.	26	19	26	29	52
Rolnicy	31	14	23	31	55
Pracujący na własny rach.	29	13	19	39	27
Bierni zawodowo					
Renciści	34	15	22	29	113
Emeryci	36	22	22	20	220
Uczniowie i studenci	15	17	33	35	59
Bezrobotni	27	23	31	19	121
Gospodynie domowe i inni	29	34	20	17	55
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	27	21	23	29	143
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	16	25	28	31	69
sekt. pryw. poza rolnict.	27	21	26	26	200
prywatnym gosp. rolnym	29	20	26	25	64
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	32	21	24	23	145
301-500	22	26	27	26	196
501-900	28	20	25	27	259
901-1200	36	18	26	20	77
Powyżej 1200 zł	29	21	17	33	51
Ocena własnych war. mater.					
Złe	30	22	25	24	345
Średnie	27	23	25	26	443
Dobre	30	19	26	26	246
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	37	21	22	20	93
Raz w tygodniu	28	23	25	24	519
1-2 razy w miesiącu	27	20	26	28	155
Kilka razy w roku	27	18	24	30	168
W ogóle nie uczestniczy	30	20	25	25	100
Poglądy polityczne					
Lewica	31	18	24	27	159
Centrum	26	21	23	30	276
Prawica	32	22	22	24	264
Trudno powiedzieć	27	23	29	21	336